

Ємельянов В.П.

*доктор юридичних наук,
професор, професор кафедри
кримінально-правових
дисциплін Харківського
національного університету
внутрішніх справ*

Emelyanov V.P.

*Doctor of Law, Professor,
Professor of the Department of
Criminal Law courses, Kharkiv
National University of Internal
Affairs*

ЗАВІДОМО НЕПРАВДИВЕ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ЗАГРОЗУ БЕЗПЕЦІ ГРОМАДЯН, ЗНИЩЕННЯ ЧИ ПОШКОДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ВЛАСНОСТІ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА СУТНІСТЬ ТА ОБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ

Поглиблене та досконале вивчення сутності злочину, передбаченого статтею 259 КК України, обумовлено не тільки тим, що останнім часом збільшується кількість завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, але й у тому зв'язку, що у буденному житті цей злочин нерідко називають не інакше як «телефонний тероризм». Проте при детальному розгляді сутнісних властивостей цього злочину виявляється, що його схожість з терористичними злочинами має лише зовнішній характер, тоді як у дійсності цей злочин є різновидом не терористичних, а хуліганських дій, про що свідчить як вітчизняний, так і зарубіжний досвід законотворення.

Окрема норма щодо відповідальності за завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності вперше була встановлена в нашій державі Законом України від 26 січня 1993 року № 2935 – XII, згідно з яким Кримінальний кодекс України було доповнено статтею 206-2 КК.

Відомо, що при включенні в Кодекс нової статті вона за канонами законодавчої техніки поміщується у відповідний розділ КК вслід за статтею, яка найбільш близька до неї за змістом. Новій статті при цьому надається номер попередньої статті та додатковий цифровий індекс – 1, 2, 3 тощо. Отже при включенні в Кодекс 1960 року нової ст. 206-2 КК найбільш близькою до неї була визнана ст. 206 КК, яка встановлювала відповідальність за хуліганство. Тобто норму, що містилася у ст. 206-2 КК можна було розглядати як спеціальну щодо загальної норми, яка мала

місце у ст.206 КК, бо до введення в КК України цієї спеціальної норми відповідальність за такі дії наставала за ч. 2 ст. 206 КК як за злісне хуліганство.

У чинному КК України 2001 року відповідальність за хуліганство передбачається у ст. 296 КК, яка міститься у Розділі XII Особливої частини КК, що має назву «Злочини проти громадського порядку та моральності», тоді як відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності встановлюється у ст. 259 КК, яка розміщена у Розділі IX «Злочини проти громадської безпеки» і має місце одразу ж після складів злочинів, котрі передбачають відповідальність за терористичні злочини (статті 258 – 258-5).

Це доводить багатьох дослідників до думок, що основним об'єктом злочину, передбаченого ст. 259 КК України, є громадська безпека, а сам злочин є різновидом терористичних злочинів. Однак з такою позицією важко погодитись.

Перш за все виникає питання про основний об'єкт злочину, який тісно пов'язаний з його об'єктивною та суб'єктивною сторонами. А саме: якщо завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці містить вигадані відомості, при цьому про відсутність загрози безпеці насправді заявнику заздалегідь відомо, то чому тоді основним об'єктом тут визнається громадська безпека, якщо насправді їй нічого не загрожує? Мабуть справа в тому, що ця стаття знаходиться не в тому розділі Особливої частини КК, де вона повинна бути, і мабуть більш точним з позиції розміщення цієї статті серед кримінально-правових норм законодавець був у 1993 році, коли вперше включив її в КК України. Саме про це свідчить і конструкція ст. 259 КК України 2001 року, яка практично відтворює положення ст. 206 КК 1960 року і охоплює своїми ознаками не тільки і не стільки завідомо неправдиві повідомлення про терористичні злочини, але й про значно більшу кількість різноманітних злочинів. При цьому, якщо у диспозиції ст. 206-2 КК 1960 року згадувалось про завідомо неправдиве повідомлення щодо вчинення злочину загальнонебезпечним способом, то в диспозиції ст. 259 КК 2001 року йдеться про завідомо неправдиве повідомлення не тільки стосовно дій, які є загальнонебезпечними, але й стосовно будь-яких інших дій, що загрожують загибеллю людей чи іншими наслідками. У цьому зв'язку тим більш незрозуміло, чому ця стаття у чинному КК розміщена у розділі, який містить склади злочинів проти громадської безпеки.

Крім того, звертаючись до зарубіжного досвіду, слід зауважити, що, наприклад, ст. 285 КК Литовської Республіки, яка передбачає відповідальність за неправдиве повідомлення про загрозу безпеці суспільства або про нещастя, що начебто сталося, міститься у Главі XL «Злочини та кримінальні проступки проти громадського порядку» вслід за ст. 284 КК, яка передбачає відповідальність за порушення громадського порядку, тобто за хуліганство, тоді як ст. 250 КК, котра передбачає відповідальність за терористичний акт, віднесена до Глави XXXV «Злочини проти громадської безпеки». Таким же чином розміщена ст. 340 КК Республіки Білорусь, яка передбачає відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про небезпеку та включена у Главу 30 «Злочини проти громадського порядку та громадської моральності» вслід за ст. 339 КК (Хуліганство), тоді як статті, в яких встановлюється відповідальність за терористичні злочини, розміщені наступним чином: ст. 124 (Акт тероризму проти представника іноземної держави чи міжнародної організації) і ст. 126 (Акт міжнародного тероризму) – у Главі 17 «Злочини проти миру та безпеки людства», ст.289 (Акт тероризму) і ст. 290 (Погроза вчиненням акта тероризму) – у Главі 27 «Злочини проти громадської безпеки», ст. 359 (Акт тероризму проти державного або громадського діяча) – у Главі 32 «Злочини проти держави».

Водночас в КК Республіки Вірменія ст. 259 КК, хоча й передбачає відповідальність за неправдиве повідомлення лише про акт тероризму, але віднесена до Глави 25 «Злочини проти громадського порядку та моральності» вслід за ст. 258 КК, що встановлює відповідальність за хуліганство, тоді як ст. 217 КК, яка передбачає відповідальність за тероризм, має місце у Главі 23 «Злочини проти громадської безпеки».

З іншого боку, у Кодексах низці пострадянських держав статті, в яких передбачається відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про акт тероризму, хоча й розміщені у главах, що включають склади злочинів проти громадської безпеки, але зробити висновок щодо віднесення зазначеного злочину до терористичних неможливо, оскільки у кількох Кодексах, які в окремих статтях встановлюють вичерпний перелік терористичних злочинів, розглядуваний злочин не включається в цей перелік. Так, у ст. 216 КК Азербайджанської Республіки, ст. 242 КК Республіки Казахстан, ст. 228 КК Киргизської Республіки, ст. 281 КК Республіки Молдова, ст.207 КК Російської Федерації, ст. 180 КК Республіки Таджикистан встановлюється відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про акт тероризму, при цьому ст. 214-1 КК Азербайджанської Республіки, ст. 233 КК Республіки Казахстан, ст. 226-2 КК Киргизської

Республіки, ст. 134-11 КК Республіки Молдова, ст. 205-1 КК Російської Федерації, ст. 179-1, 179-2 КК Республіки Таджикистан, в яких має місце вичерпний перелік терористичних злочинів, не включають у цей перелік завідомо неправдиве повідомлення про акт тероризму.

Таке ставлення у кримінальному законодавстві зарубіжних країн до завідомо неправдивого повідомлення про акт тероризму вважається цілком зрозумілим, оскільки цей злочин не відповідає тим ознакам, якими у науковій літературі та антитерористичному законодавстві характеризують терористичні злочини. Відповідно до цих ознак тероризм – це суспільно небезпечні діяння, які спрямовані на залякування населення з метою спонукання держави, міжнародної організації, фізичної або юридичної особи до вчинення або відмови від вчинення якихось дій, а також сприяння таким діянням. Відмінною рисою власне тероризму перш за все є те, що він породжує загальну небезпеку, яка виникає в результаті вчинення певних суспільно небезпечних дій. Небезпека при цьому є реальною, загрожує невизначеному колу осіб і об'єктивно виражається у вчиненні або погрозі вчинення вибухів, підпалів та інших дій, які завдають або реально можуть завдати школи. Тоді як способом вчинення злочину, передбаченого ст. 259 КК України, є неправдиве повідомлення про начебто існуючу загрозу вибуху, підпалу або інших дій, які загрожують загибеллю людей чи іншими тяжкими наслідками. Тобто при вчиненні цього злочину на відміну від терористичних злочинів відсутня реальна загроза громадській безпеці, а має місце посягання на спокій громадян, на нормальну діяльність юридичних осіб, органів державної влади чи місцевого самоврядування та правоохоронних органів. Тому основним об'єктом злочину, передбаченого ст. 259 КК України, фактично є не громадська безпека, а громадський порядок, який при вчиненні цього злочину грубо порушується з мотивів явної неповаги до суспільства (хуліганських мотивів) або з будь-яких інших низьких чи особистих мотивів при очевидному для винного порушенні громадського порядку.

Отже, злочин, передбачений ст. 259 КК України, не є різновидом терористичних злочинів, а є різновидом хуліганських дій.

Смельянов В.П. Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності: кримінально-правова сутність та об'єкт злочину

Поглиблене та досконале вивчення сутності злочину, передбаченого статтею 259 КК України, обумовлено не тільки тим, що останнім часом збільшується кількість завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, але й у тому зв'язку, що у буденному житті цей злочин нерідко називають не інакше як «телефонний тероризм».

Ставлення у кримінальному законодавстві зарубіжних країн до завідомо неправдивого повідомлення про акт тероризму вважається цілком зрозумілим, оскільки цей злочин не відповідає тим ознакам, якими у науковій літературі та антитерористичному законодавстві характеризують терористичні злочини. Відповідно до цих ознак тероризм – це суспільно небезпечні діяння, які спрямовані на залякування населення з метою спонукання держави, міжнародної організації, фізичної або юридичної особи до вчинення або відмови від вчинення якихось дій, а також сприяння таким діянням. Відмінною рисою власне тероризму перш за все є те, що він породжує загальну небезпеку, яка виникає в результаті вчинення певних суспільно небезпечних дій. Небезпека при цьому є реальною, загрожувє невизначеному колу осіб і об'єктивно виражається у вчиненні або погрозі вчинення вибухів, підпалів та інших дій, які завдають або реально можуть завдати школи. Тоді як способом вчинення злочину, передбаченого ст. 259 КК України, є неправдиве повідомлення про начебто існуючу загрозу вибуху, підпалу або інших дій, які загрожують загибеллю людей чи іншими тяжкими наслідками.

Емельянов В.П. Заведомо ложное сообщение об угрозе безопасности граждан, уничтожения или повреждения объектов собственности: уголовно-правовая сущность и объект преступления

Углубленное и доскональное изучение сущности преступления, предусмотренного статьей 259 УК Украины, обусловлено не только тем, что в последнее время увеличивается количество заведомо ложных сообщений об угрозе безопасности граждан, уничтожения или повреждения объектов собственности, но и в той связи, что в повседневной жизни это преступление нередко называют не иначе как «телефонный терроризм».

Отношение в уголовном законодательстве зарубежных стран к заведомо ложное сообщение об акте терроризма считается вполне понятным, поскольку это преступление не соответствует тем признакам, которыми в научной литературе и антитеррористическом законодательстве характеризует террористические преступления. Согласно этих признаков терроризм - это общественно опасные деяния, направленные на устрашение населения в целях понуждения государства, международной организации, физического или юридического лица к совершению или отказу от совершения каких-то действий, а также содействие таким деянием. Отличительной чертой собственно терроризма прежде всего то, что он порождает общую опасность, которая возникает в результате совершения определенных общественно опасных действий. Опасность при этом реальна, угрожает неопределенному кругу лиц и объективно выражается в совершении или угрозе совершения взрывов, поджогов и иных действий, которые наносят или реально могут нанести школы. Тогда как способу совершения преступления, предусмотренного ст. 259 УК Украины, является ложное сообщение о якобы существующей угрозе взрыва, поджога или иных действий, угрожающих гибелью людей или другими тяжелыми последствиями.

Emelyanov V.P. Knowingly false report of threat to the security of citizens, destruction or damage of property, criminal legal nature and object of the crime

In-depth and thorough study of the nature of a crime under Article 259 of the Criminal Code of Ukraine, not only due to the fact that in recent years an increasing number of false reports about threats to citizens, destruction or damage of property, but is due that everyday this life of crime is often referred to as «telephone terrorism».

Attitude of the criminal law of foreign countries to knowingly false reports of terrorist act is considered quite understandable because the crime does not meet the signs, which in scientific literature and anti-terrorism legislation describing terrorist offenses. According to these signs of terrorism - is socially dangerous acts aimed at intimidating the population with the aim of encouraging the state, international organization, person or entity to commit or refusal from committing any action, and facilitate such an act. A distinctive feature of terrorism itself first of all is that it creates a general danger arising from the commission of certain socially dangerous acts. The danger here is real, threatening to the public and objectively expressed in the commission or threat of an explosion, arson and other acts that cause or may cause actual school. While the way the crime under Art. 259 of the Criminal Code of Ukraine is allegedly false report on the current threat of explosion, arson or other acts that threaten the loss of life or other serious consequences.